

ЧЕРНІВЦІ

КЛЮЧОВІ ОБ'ЄКТИ

- 1) резиденція митрополитів Буковини та Далмації (нині – ЧНУ ім. Ю. Федьковича);
- 2) залізничний вокзал;
- 3) Дім-корабель;
- 4) Музично-драматичний театр;
- 5) вулиця Ольги Кобилянської та інші вулиці.

ОПИС КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Чернівці – «маленький Відень» південно-західної України. Невеличке затишне місто з унікальною різностильовою архітектурою та з понад 600-річною історією. Розташоване неподалік кордонів із Румунією та Молдовою, поруч із Буковинськими Карпатами, тому на території краю відбувалися впливи багатьох народів, культур, рас і релігій. Упродовж століть Чернівці перебували у складі різних держав: Київської Русі, Галицько-Волинського й Молдавського князівств, Османської імперії, Австрії, Румунії, радянської України. Це залишило свій відбиток в його архітектурному середовищі. Історична частина міста постає цілісним

архітектурним ансамблем XIX – поч. XX ст., зі стильними сецесійними будиночками, запроєктованими представниками віденської школи модерну Отто Вагнера. Тут кожна будівля є унікальною та доповнюють одна одну. Гармонійно поєднуються австрійські будинки, зведені в стилі віденської сецесії, та практичні споруди часів румунського періоду. На державному обліку перебуває 706 пам'яток архітектури, 20 із яких загальнонаціонального значення. Найвизначнішою архітектурною будівлею та візитівкою міста є колишня Резиденція митрополитів Буковини й Далмації. Відомими є й такі архітектурні пам'ятки міста, як: будівля залізничного вокзалу, Міська ратуша, Палац Юстиції, Миколаївська церква, церква Різдва Богородиці, Вірменська церква, Музично-драматичний театр, Художній музей, Миколаївський кафедральний собор.

ОБ'ЄКТИ СПІЛЬНОЇ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОЇ ТА БАГАТОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

У Чернівцях було побудовано національні народні будинки (Український, Єврейський, Німецький, Польський, Румунський) – центри культурного, політичного та громадського життя національних громад міста. Єврейський народний дім (1908, арх. Юліус Бохнер) розташований на Театральній площі, 6. Нині тут міститься міський палац культури, товариство єврейської культури ім. Еліезера Штейнбарга, Музей історії та культури євреїв Буковини.

Німецький народний дім (1908–1910, арх. Густав Фріч) розташований по вул. О. Кобилянської, 47. Нині тут міститься Товариство австрійсько-німецької культури «Відродження».

Польський народний дім (1902–1905, арх. Франц Сковрон) розташований по вул. О. Кобилянської, 40. Нині тут містяться музична школа, Товариство польської культури ім. Адама Міцкевича.

Старий Румунський народний будинок розташовувався на Центральній площі, 6 (у колишньому готелі «Вайс»). Новий Румунський національний дім – Палацул культурал (1940, арх. Хорія Крянге) зведено у стилі конструктивізму на Театральній площі. У радянський період у ньому містився гарнізонний Будинок офіцерів, згодом передано в оренду різним комерційним структурам та культурним товариствам. Більша частина будівлі, де знаходився Румунський дім до 1940-го (Центральна площа, 6), належить Чернівецькому обласному апеляційному суду, на першому ж поверсі міститься Румунський дім (Румунське товариство ім. М. Емінеску).

Релігійна багатокультурна спадщина Чернівців представлена архітектурними пам'ятками різних конфесій, зокрема:

Вірменська церква Святих апостолів Петра та Павла (храм вірмено-католицької громади східного обряду. Використовується також як органний зал для проведення концертів, інших культурних заходів); Єврейське кладовище є одним із найбільших уцілілих подібних цвинтарів у Східній та Центральній Європі. На ньому похований перший єврейський бургомістр Чернівців, письменники, громадські діячі.

Синагоги: Садгірська, колишня Реформістська синагога «Темпл» (зараз кінотеатр «Чернівці»), Велика синагога, синагога Мордко і Таубі Корн, Бейт-Тфіла Біньямін;

Костел Найсвятішого Серця Ісуса – храм єзуїтів. Пам'ятка неоготичної архітектури XIX ст.;

Миколаївський кафедральний собор уособлює православну румунську традицію. Побудований у стилі неоромінеск (за зразком храму в Куртя-де-Арджеш). У народі називається «п'яною церквою» через її особливі «кручені» бані.

ПОРАДИ ТУРИСТАМ

Туристично-інформаційний центр Чернівецької міської ради: м. Чернівці, пл. Центральна, 1 (Ратуша), каб. 108, 109. Тел.: +38 (0372) 55-36-84. E-mail: tourinfocv@ukr.net.

Чернівецька міська рада створила 14 екскурсійних маршрутів: «Архітектурні перлини Чернівців», «Площами міста», «Чернівці єврейські», «Церкви, собори, монастирі столиці Буковини», «Резиденція Буковинських митрополитів – перлина Чернівців» (вважається туристичною візитівкою міста), «Ратуша – серце міста», «Мандрівка у минуле вулицею Ольги Кобилянської», «Чернівці – місто толерантності», «Чернівецькі некрополі», «Чернівці літературні», «Чернівці музичні», «Старообрядництво на Буковині», «Шляхами буковинської "триїції"» (творчість В. Васюка, І. Миколайчука, Н. Яремчука), «Чернівці – місто Івасюків». Інформація на офіційному сайті (<https://city.cv.ua/mt/turystam/turystam-55>).

Для самостійної пішоїдної екскурсії можна завантажити додаток «Безкоштовний туристичний маршрут з QR-кодами "Відкрий для себе Чернівці"».

Любителям давньої житлової архітектури цікаво відвідати «квартал вілл» – історичну приватну забудову заможних мешканців австрійського й румунського періодів (поблизу парку ім. Тараса Шевченка та вулиць Ю. Федьковича, О. Щербанюка, Героїв Майдану, Садової).

У місті діє 12 музеїв (<http://chernivtsy.eu/portal/perelik-muzeyiv-mista-chernivtsi/>).

Серед туристів популярний гарячий бутерброд «Мальва», який місцеві жителі вважають також візитівкою міста. Гастрономічний виріб рекламують у багатьох магазинах, а назву він отримав за однойменним баром (вул. Головна).

ЩО ПОЧИТАТИ ПРО МІСЦЕВІСТЬ ТА ПАМ'ЯТКИ

Архітектура Чернівців // Chernivtsi City Guide. URL: http://www.guide.cv.ua/ua/category/what_to_see/architecture/

Біленкова С. Архітектура Чернівців XIX-першої половини XX століття. Чернівці, Букрек, 2009. 440 с.

Боднарюк Б., Сандуляк І. Туристичні маршрути Буковини та Чернівців 20-х–30-х рр. XX ст. // Буковинський журнал. 2008. № 3. С. 156–166.

Бузинський М.Д., Никирса М.Д., Коржик В.П., Бучко Ж.І. Барвіста Буковина. Горизонти цільового туризму. Чернівці: Прут, 2009. 152 с. Марусик Т., Коротун І. Архітектурне диво Чернівців. Чернівці, Букрек, 2019. 324 с.

Никирса М. Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ. Чернівці: Золоті литаври, 2008. 452 с.

Путівник по місту Чернівці. URL: http://www.trip.cv.ua/arhitekt_ukr.php. Туристичний портал про Україну: Чернівці. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_catalog/385626-1-attractions-chernivtsi.htm?page=3.

Чернівецька міська рада: офіційний веб-портал. URL: <https://city.cv.ua/mt/turystam/turystam-55>.

Чеховський І. Прогулянка Чернівцями та Буковиною: путівник. Київ, Балтія-Друк, 2007. 268 с.

РЕЗИДЕНЦІЯ МИТРОПОЛИТІВ БУКОВИНИ І ДАЛМАЦІЇ (ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА)

Пам'ятка архітектури
національного значення

Охоронний номер: № 778/0 (Резиденція Митрополитів Буковини і Далмації); архітектурний ансамбль Резиденції включений до списку Світової спадщини ЮНЕСКО; № 778/1 (Митрополітський палац); № 778/2 (Семінарський корпус); № 778/3 (Семінарська церква); № 778/4 (Будинок для приїжджих (монастирський корпус); № 778/5 (Парк і паркові будівлі).

Тип об'єкта: Ансамблі

Вид об'єкта: Об'єкт архітектури

Попередня назва: Резиденція Митрополитів Буковини і Далмації

Сучасна адреса: 58012, м. Чернівці, вул. Михайла Коцюбинського, 2 (IV, V, VI корп. ЧНУ ім. Ю. Федьковича)

Історична адреса: До 1918 року – вул. Репти (Reptagasse); вул. Митрополита Володимира; із 1944 року – вул. Михайла Коцюбинського

Геолокація: 48.297230, 25.924289

Авторство: Йозеф Главка (чеський архітектор)

Датування об'єкта: 1864-1882 рр.

Стан пам'ятки: Хороший стан (однак під час проходження процедури номінування Центр Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО висунув умови включення об'єкта: відтворення автентичності будівлі та покращення туристичної інфраструктури).

МАТЕРІАЛИ І ТЕХНІКА ВИКОНАННЯ, ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНІКИ ВИКОНАННЯ

Фундаменти комплексу виконано із рваного бутового каменю та цегли. Матеріал стін – не оштукатурена червона облицювальна цегла. Цегла та глиняна черепиця виготовлялися на місцевій фабриці Шрьодера. Черепицю зроблено за зразком віденської фабрики з виготовлення черепиці Гайнріха Драксе. Місцеві поклади алебастру та мармуру використовувалися для внутрішнього оздоблення. Стіни Синодальної (Мармурової) зали було викладено алебастровим каменем, каплицю, семінарську єпископську церкву – мармуром. Для споруди богословської семінарії використовували камінь-пісковик і вапняк з-над Дністра. Підлога Мармурової зали виконана з чорного й білого мармуру, стеля – дубова, масивна. Вікна комплексу – з керамічною інкрустацією. У середині на стінах фрескові розписи.

ІСТОРІЯ ОБ'ЄКТА

Коли Буковина увійшла до складу Австрії, єпископство перенесли до Чернівців. У місті не було відповідних приміщень, тому 1846 року австрійська влада вирішила почати будівництво резиденції для православного єпископа. Будинок для єпископа Є. Гакмана запроєктував чеський архітектор Й. Главка. 1860 року він створив проєкт комплексу, який 1863-го був погоджений владою та схвалений цісарем. Спорудження комплексу розпочалося 6 (18) липня 1864 року, коли Є. Гакман у присутності інших високопосадових осіб заклав наріжний камінь у фундамент каплиці Святого Іоана Нового Сучавського.

Для будівництва комплексу було відкрито кар'єри з видобутку каменю в сусідніх з містом селах. Майстри із заходу Австрії виконували будівельні роботи та навчали місцевих майстрів. Будівництво було розраховано на 7 років, але тривало 18. Освячення споруди відбулося 1882 року. Внутрішні роботи виконували віденські майстри К. Йобст, К. Свобода та І. Кляйн. Художник митрополії Е. Бучевський та інші прикрасили представницькі приміщення портретами цісарів, воєвод і владик.

1944 року під час відступу німецько-румунських військ згоріла центральна частина комплексу, де розташована Мармурова зала та домашня церква митрополита. 1945-го колишню резиденцію митрополитів разом із садибою та парком було оголошено державним музейним заповідником. На момент створення музею будівлю майже повністю відновили в попередньому архітектурному стилі.

Після перенесення музею приміщення комплексу перейшли до університету.

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ ПАМ'ЯТКИ

Комплекс резиденції митрополитів Буковини та Далмації вважають унікальним витвором мистецтва, візитівкою міста та символом толерантності буковинського краю, що поєднав досягнення, архітектурні стилі та культуру народів, які проживали на території Чернівців. Архітектура ансамблю естетично довершена, вражає масштабністю, жодне місто України та Європи не має аналогів комплексу.

ЯК ОБ'ЄКТ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ СЬОГОДНІ

З II пол. XX ст. комплекс використовується Чернівецьким національним університетом ім. Юрія Федьковича, на його території розташований храм Трьох Святителів. Комплекс входить до складу туристичних маршрутів. У центральному корпусі створюють музеї та виставкові зали. Для створення туристичного комплексу поступово звільняються корпуси, а приміщення передаються для розширення туристичного обслуговування.

ЯК ВІДВІДАТИ

Відчинено з 10:00 до 17:00 (щоденно) для екскурсій, що проводить Історико-культурний центр комплексу. Відвідувати зали дозволено лише у присутності екскурсовода. Групи формуються за попереднім записом або

безпосередньо на місці. Мови проведення: українська, російська, румунська, польська, німецька, англійська та французька.

В університетську церкву й парк вхід вільний. Мармурова, Блакитна, Червона зали, дендропарк (можна здійснити фото- й відеозйомку).

Храм Трьох Святителів (інтер'єр, церковний спів).

ПОВ'ЯЗАНІ ОБ'ЄКТИ ТА/АБО НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА

Корпуси університету тісно пов'язані з навчальними корпусами, розташованими у різних частинах міста.

За проєктом архітектора Резиденції Й. Главки у Чернівцях побудовано Вірменську католицьку церкву св. апостолів Петра та Павла та перебудовано фасад кафедрального собору Святого Духа. Освячував собор владика Є. Гакман (який заклав наріжний камінь у фундамент Резиденції). 2006 року на території собору митрополиту Є. Гакману було встановлено пам'ятник.

ПРОЄКТИ ТА ІНІЦІАТИВИ, СПРЯМОВАНІ НА АКТУАЛІЗАЦІЮ ОБ'ЄКТА

Комплекс Резиденції митрополитів Буковини та Далмації включено до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (2011).

Видання краєзнавчої книги (Тамара Марусик та Ірина Коротун «Архітектурне диво Чернівців»), описано історію та процес будівництва й збереження Резиденції. Також ідеться про те, як виникла ідея номінування та про проблеми включення архітектурного комплексу до списку об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО).

Моніторинг технічного стану пам'ятки, реконструкція господарського двору, відновлення автентичності будівель комплексу (виконавці – викладачі й студенти архітектурно-будівельного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича). К. Герич під керівництвом І.В. Коротун розробила архітектурний «Проєкт регенерації Митрополітського палацу по вул. Коцюбинського 2, V корпус Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» з метою відтворення автентичності Мармурової зали та первісного планування Блакитної зали, що зазнали суттєвого руйнування під час пожежі в роки Другої світової війни.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Siegfriedsohn D. BUCOVINA PĂMÂNT ROMÂNESC! Cernăuți, ROMÂNIA. Reședința Mitropolitană (str. Mitropolit Vladimir nr. 2). Partea I. URL: <https://romaniabreakingnews.ro/bucovina-pamant-romanesc-cernauti-romania-resedința-mitropolitana-str-mitropolit-vladimir-nr-2-parteai/>

Пустиннікова І. Резиденція митрополитів Буковини і Далмації: Путівник. Чернівці: Книги – XXI. 80 с.

ВІДЕО

Чернівецький університет – спадщина ЮНЕСКО (Українська правда). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=N19NbPsELOA>

Чернівці / Хогвардс / Зима – ЧДУ ім. Федьковича вранці зимою (Вячеслав Гарашук). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CQ2wVQsXQDQ&fbclid=IwAR3F9bASSxRI90h05cU7FDrevBuiSeM5leb11QIRPxDx158gsaXukErlRO>

reherit.org.ua
Facebook – ReHERIT

Цей матеріал створений за фінансової підтримки Європейського Союзу. Його наповнення є винятковою відповідальністю проєкту ReHERIT і не обов'язково відображає погляди ЄС.